

LEDA

LEKSIKOGRAFER
I DANMARK

LEDA-Nyt nr. 59 – April 2015

ISSN 1603-7006 Redigeret af Sussi Olsen, Anita Ågerup Jervelund og Merete Korvenius Jørgensen

Meddelelser fra bestyrelsen	s. 2
Indkaldelse til medlemsmøde	s. 3
Indkaldelse til den årlige generalforsamling	s. 4
Referat af den årlige generalforsamling 2014	s. 5
Årsberetning 2013-2014	s. 9
Moths Ordbog	s. 11
Kend din leksikograf	s. 17
Nye ordbøger 2014	s. 21
Annoncering af diverse konferencer	s. 22

Medlemsmøde

Dansk leksikografi i internationale sammenhænge

med særligt fokus på

ENeL – European Network of e-Lexicography

v. Patrick Leroyer og Henrik Lorentzen

Onsdag d. 29. april 2015 kl. 15.00

Københavns Universitet Amager
Njalsgade 136, lokale 27.1.47

Alle er velkomne
Der serveres kaffe/te i pausen

Meddelelser fra bestyrelsen

Der indkaldes til generalforsamling onsdag den 29. april 2015 kl. 17.00 på
Københavns Universitet Amager
Njalsgade 136, lokale 27.1.47

Se dagsorden mv. på side 4.

Da referatet fra sidste ordinære generalforsamling og bestyrelsens beretning ved en redaktionel forglemmelse ikke blev bragt i LEDA-Nyt nr. 58, bringes de i stedet i dette nr., se side 5 og 9 hhv.

Imellem hvert nyhedsbrev lægges nyheder på vores hjemmeside: <http://leksikografer.dk>.

LEDA-Nyt udgives af Foreningen af Leksikografer i Danmark (LEDA) og udkommer to gange om året. LEDA-Nyt udsendes fast til LEDAs medlemmer, og ældre numre af tidsskriftet kan desuden downloades fra LEDAs hjemmeside (www.leksikografer.dk).

Bidrag til næste nyhedsbrev sendes til formanden inden 1. oktober 2015.

Dette nummer er redigeret af Sussi Olsen, Anita Ågerup Jervelund samt Merete Korvenius Jørgensen.

LEDA er en forening der fungerer som forum for praktisk og videnskabeligt ordbogsarbejde og ledes af en bestyrelse, som frem til næste generalforsamling består af:

Sussi Olsen (KU, NFI, Center for Sprogteknologi), formand, saolsen@hum.ku.dk

Merete Korvenius Jørgensen (DSL), næstformand, mkj@dsl.sk

Anita Ågerup Jervelund (Dansk Sprognævn), kasserer, aagerup@dsn.dk

Lena Wienecke Andersen (Epic), lena@wienecke.dk

Jacqueline Levin (Ordbogen A/S), jrl@ordbogen.com

Lotte Follin, lotte.follin@gmail.com

Thomas Troelsgård (DSL), tt@dsl.dk

Kontingent for medlemskab af Foreningen af Leksikografer i Danmark (LEDA) 125,- DKK (kan indbetales via netbank: reg.nr. 1551, kontonr. 1391968).

Kontingent for medlemskab af Nordisk Forening for Leksikografi (NFL) 180,- DKK (200,- NOK)

Henvendelse vedrørende indmeldelse og adresseændring sker til foreningens kasserer. Øvrige henvendelser rettes til formanden.

Medlemsmøde

Dansk leksikografi i internationale sammenhænge

Oplæg om

ENeL – European Network of e-Lexicography

*v. Patrick Leroyer, Aarhus Universitet, School of Business and Social Sciences,
og Henrik Lorentzen, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab*

ENeL, et europæisk netværk for e-leksikografi, er et initiativ under EU's COST-program (Cooperation in Science and Technology), og det løber i fire år fra 2013 til 2017. Det har været kort omtalt i LEDA-Nyt i flere omgange, men vores oplæg vil give en lidt dybere indføring i hvad netværket går ud på. Vi gennemgår baggrunden og de fire arbejdsgrupper som aktiviteterne tager udgangspunkt i:

- Working Group 1: Integrated interface to European dictionary content
- Working Group 2: Retro-digitized dictionaries
- Working Group 3: Innovative e-dictionaries
- Working Group 4: Lexicography and lexicology from a pan-European perspective

Der vil blive rig lejlighed til at stille spørgsmål og på den baggrund diskutere problemstillinger som optager os i LEDA.

Inden mødet opfordrer vi deltagerne til at orientere sig på netværkets hjemmeside:

<http://www.elexicography.eu/>.

**Desuden korte oplæg om relevante internationale konferencer,
NFL, Euralex, eLex, NODALIDA, LREC**

Onsdag d. 29. april 2015 kl. 15.00

Københavns Universitet Amager
Njalsgade 136, lokale 27.1.47

Alle er velkomne
Der serveres kaffe/te i pausen

Indkaldelse til generalforsamling

Onsdag den 29. april 2015 kl. 17.00

Københavns Universitet Amager
Njalsgade 136, lokale 27.1.47

Dagsorden ifølge vedtægterne:

1. Valg af dirigent og referent
2. Formanden aflægger beretning
3. Kassereren fremlægger det reviderede regnskab
4. Fastsættelse af kontingent
Bestyrelsen foreslår at kontingentet fastholdes på 125 kr. årligt
5. Valg af to bestyrelsesmedlemmer og en suppleant
På valg er Anita Ågerup Jervelund (indvalgt 2009), Jacqueline Levin (indvalgt 2011) samt Thomas Troelsgaard (indvalgt 2012)
6. Valg af revisor og revisorsuppleant
På valg er Christian Becker-Christensen og Pernille Neergaard-Dibbern
7. Forslag
8. Eventuelt

Vedr. pkt. 5:

Anita Ågerup Jervelund og Jacqueline Levin modtager begge genvalg. Thomas Troelsgaard modtager ligeledes genvalg.

Vedr. pkt. 6

Christian Becker-Christensen og Pernille Neergaard-Dibbern modtager genvalg som hhv. revisor og revisorsuppleant.

Andre kandidater er naturligvis velkomne til at melde sig til formanden, Sussi Olsen (saolsen@hum.ku.dk), eller på mødet.

Vedr. pkt. 7

Der er ikke indkommet nogen forslag.

Der vil blive serveret et glas og en snack, og efterfølgende vil der være mulighed for at gå ud at spise (for egen regning).

Referat af generalforsamlingen i LEDA onsdag den 30. april 2014 kl. 17.15

Trykkeriet, Gyldendal, Klareboderne 3, 1001 Kbh. K

Dagsorden ifølge vedtægterne:

1. Valg af dirigent og referent
2. Formanden aflægger beretning
3. Kassereren fremlægger det reviderede regnskab
4. Fastsættelse af kontingent
Bestyrelsen foreslår at kontingentet fastholdes på 125 kr. årligt
5. Valg af formand
På valg er Sussi Olsen (indvalgt 2010)
6. Valg af to bestyrelsesmedlemmer og en suppleant
På valg er Merete K. Jørgensen (indvalgt 2012), Lena Wienecke Andersen (indvalgt 2010) samt Lotte Follin (indvalgt 2012)
7. Valg af revisor og revisorsuppleant
På valg er Christian Becker-Christensen og Pernille Neergaard-Dibbern
8. Forslag
9. Diskussion af LEDAs rolle som facilitator for indvandrerordbøger
10. Diskussion af undervisning i leksikografi i Danmark og LEDAs mulige rolle heri
11. Eventuelt

Vedr. pkt. 5:

Sussi Olsen modtager genvalg.

Vedr. pkt. 6:

Merete K. Jørgensen og Lena Wienecke Andersen modtager begge genvalg. Lotte Follin modtager ligeledes genvalg.

Vedr. pkt. 7:

Christian Becker-Christensen og Pernille Neergaard-Dibbern modtager genvalg som hhv. revisor og revisorsuppleant.

Andre kandidater er naturligvis velkomne til at melde sig til formanden, Sussi Olsen (saolsen@hum.ku.dk), eller på mødet.

Vedr. pkt. 8:

Der er ikke indkommet nogen forslag.

Vedr. pkt. 9

Punktet er foranlediget af Henrik Holmboes foredrag på jubilæet om LEDAs ansvar og rolle ved udarbejdelsen af indvandrerordbøger. Bestyrelsen mente ikke at det var et emne der skulle drøftes internt i bestyrelsen, men tages op i en bredere medlemskreds.

Vedr. pkt. 10

Kan LEDAs medlemmer spille en (større) rolle i leksikografi-undervisningen i dagens Danmark? Bestyrelsen foreslår at stå for at samle et katalog af undervisningsemner som LEDAs medlemmer kan tilbyde. Et sådant katalog kunne sendes til relevante institutter og institutioner.

Ad 1 Valg af dirigent og referent

Asgerd Gudiksen blev valgt til dirigent og Jacqueline Levin til referent.

Der blev indkaldt til generalforsamling på LEDAs hjemmeside www.leksikografer.dk og pr. mail til medlemmerne onsdag 9. april, dvs. 3 uger før, og dirigenten konstaterede at generalforsamlingen således var lovligt indkaldt.

Ad 2 Formanden aflægger beretning

Formanden berettede om medlemsmøder afholdt i det forgangne år, herunder foredragene om søgning på sproget.dk, digitaliseringen af Ordbog over det norrøne prosasprog og behandlingen af interjektioner i Ordbog over Dansk Talesprog. Dette var også året hvor LEDAs 25-års jubilæum blev fejret ved et yderst vellykket arrangement. Desuden omtaltes foreningens faldende medlemstal og bedre økonomi. (Formandens beretning kan læses i sin helhed på side 9).

Generalforsamlingen godkendte herefter årsberetningen.

Ad 3 Kassereren fremlægger det reviderede regnskab

Kassereren fremlagde regnskabet, som gav overskud, dels på grund af besparelser i porto nu hvor LEDA-Nyt udsendes elektronisk, og dels på grund af tiloversblevne sponsorpenge fra jubilæumsarrangementet.

Generalforsamlingen godkendte det reviderede regnskab.

Ad 4 Fastsættelse af kontingent

Bestyrelsen foreslog at kontingentet fastholdes på 125 kr. pr. år, dvs. uændret, som foreslået på generalforsamlingens indkaldelse.

Generalforsamlingen godkendte forslaget.

Ad 5 Valg af formand

På valg var Sussi Olsen (indvalgt 2010), som modtog genvalg, hvilket generalforsamlingen tilsluttede sig.

Ad 6 Valg af to bestyrelsesmedlemmer og en suppleant

På valg var Merete K. Jørgensen (indvalgt 2012), Lena Wienecke Andersen (indvalgt 2010) samt Lotte Follin (indvalgt 2012). Alle tre modtog genvalg, og dette tilsluttede generalforsamlingen sig.

Ad 7 Valg af revisor og revisorsuppleant

På valg var Christian Becker-Christensen og Pernille Neergaard-Dibbern. Begge modtog genvalg, og dette tilsluttede generalforsamlingen sig.

Ad 8 Forslag

Der var ikke indkommet forslag fra medlemmerne.

Ad 9 Diskussion af LEDAs rolle som facilitator for indvandrerordbøger

Der var ingen blandt de tilstedeværende der kendte til udgivere der beskæftiger sig med indvandrerordbøger p.t., fx har Specialpædagogisk Forlag flyttet sit fokus til specialundervisning af dansksprogede. Lars Trap-Jensen kunne fortælle at et forsøg fra DSL's side på at samarbejde med UNI-C om den danske del af Lexin ikke var blevet til noget. Svenskerne er derimod vældig interesserede i et samarbejde, så måske kan dansk kobles op via svensk?

Lotte Folin har med jævne mellemrum set materiale som ikke var udgivelsesklart og mente at en god pædagogisk matrice ville kunne støtte amatørredaktører både strukturelt og indlæringsmæssigt, men at sproglig ujævnhed, fx omkring forståelse af ækvivalenskonceptet, ikke vil kunne afhjælpes uden at der også afsættes tid til decideret undervisning. Vil LEDA kunne fungere som et kompetencecenter?

Carsten Hansen foreslog at en invitation til LEDAs medlemmer dels burde føres til referat, dels uddybes som særskilt indslag i LEDA-Nyt:

Lad os holde et åbent møde hvor LEDAs kollektive kompetencer søges afdækket. Kan vi oprette en gruppe af "leksikografer med holdninger"? Gøre LEDA til en jobbørs og samtidig profilere foreningen udadtil? Er der leksikografer der har kendskab til skuffeprojekter? Eller en dansk betydningsordbog med gode definitioner der kunne danne grundlaget?

Fremmødet ved generalforsamlingen var desværre ikke det "større" forum vi havde håbet på, men ideen kan måske nævnes som fast indslag ved alle kommende medlems-møder?

Ad 10 Diskussion af undervisning i leksikografi i Danmark og LEDAs mulige rolle heri

Tanken var at en kandidatbank til gæsteforelæsninger på leksikografikurser kunne være med til at synliggøre LEDA, men ideen støder primært på det problem at sådanne kurser yderst sjældent udbydes. Det koster penge at afholde kurser, og der er masser af tvangskurser og krav til det minimale antal studerende. Det bider så at sige sig selv i halen at de studerende ikke interesserer sig for leksikografi, fordi de ikke undervises i det, fordi der ikke oprettes kurser i det, fordi de ikke interesserer sig for det. Desuden er der et markedsføringsproblem. Både NFI og Amagerprojektet har tilbudt gratis kurser, men interessen har været forsvindende lille.

Liisa Theilgaard foreslog at vi måske kan udnytte at den næste NFL-konference afholdes i København d. 20.-22. maj 2015 til at gøre reklame for LEDA og leksikografien. Man kunne indlede med at kontakte undervisere i sprogfagene og invitere dem til et fyraftensmøde før NFL-konferencen og fortælle hvad NFL går ud på. Formålet skulle være at få sprog lærere til at deltage i konferencen og derved fatte interesse for faget, og dermed også for de gratis kurser LEDA kunne udbyde. Bestyrelsen vil gå nærmere ind i dette arbejde.

Ad 11 Eventuelt

Bestyrelsen vil gerne opfordre alle leksikografer som deltager i konferencer til at bidrage med beretninger til LEDA-Nyt – alt fra aforismer til afhandlinger!

Lars Trap-Jensen foreslog at tilmelding via betalingservice kunne være med til at fastholde medlemmer længere. Bestyrelsen ser på økonomien i forslaget.

Årsberetning for LEDA for året 2013-2014

v. formanden og kassereren

Medlemsmøder

Der har været afholdt tre almindelige medlemsmøder siden sidste generalforsamling.

D. 27. november 2013 holdt Ida Elisabeth Mørch, Dansk Sprognævn, og Laurids Kristian Fahl, DSL et foredrag om 'Forbedringer af søgeoplevelsen på sproget.dk'. De fremviste hjemmesiden, fortalte om intentionerne bag og havde en forslags- og ideudveksling med publikum.

D. 5. februar 2014 holdt Simonetta Battista og Ellert Thor Johannsson et foredrag om 'Ordbog over det norrøne prosasprog 2004-2014 - fra trykt udgave til netversion'. Efter foredraget blev vi inviteret op i 'værkstedet' for at se ordbogens database og den grænseflade de arbejder i.

Og før generalforsamlingen hørte vi et foredrag af de 2 X Hansen, Carsten og Martin fra Ordbog over Dansk Talesprog. Vi har før hørt dem fortælle om ordbogen, men denne gang fokuserede de på hvordan materialet fra lydfileerne bliver til ordbogsindgange eksemplificeret ved interjektioner. Netop pga. interjektionerne blev Liisa Theilgaard inviteret til at være en slags opponent. Vi tænkte at det kunne give en interessant diskussion og dynamik, og det må man sige er lykkedes.

Jubilæum

Det største og bedst besøgte medlemsmøde var naturligvis jubilæet d. 29. september. Set fra bestyrelsens side og at dømme efter hvad vi har fået af reaktioner, så var jubilæet en stor succes. Både de forskellige foredrag, lange historiske og korte aktuelle, og det sociale: den gode middag og de gode faciliteter. Vi vil naturligvis takke alle deltagere der var med til at gøre det til en festlig dag (og aften), men vi vil især takke vores gavmilde sponsorer der fik gjort det hele muligt: Sprognævnet, DSL, Ordbogen.com, Termplus og den allervigtigste, Gyldendal, der både lagde lokaler til og sponsorerede en stor del af middagen.

Bestyrelsesmøder

Der har været afholdt 5 bestyrelsesmøder i det forløbne år (19/6, 11/9, 27/11, 5/2, og 30/4). De første to møder fokuserede især på jubilæet, mens de øvrige møder har haft de samme faste punkter som tidligere år: LEDA-Nyt, medlemsmøder og hjemmesiden. Desuden havde vi punkterne om LEDA som facilitator af indvandrerordbøger samt undervisning i leksikografi oppe på et møde, men blev enige om at de skulle diskuteres i et større forum, hvorfor vi planlagde at tage dem op på generalforsamlingen i dag.

D. 10. januar afholdt vi den årlige bestyrelsesfrokost med revisor og revisorsuppleant.

Generalforsamling 2013

Den årlige generalforsamling 2013 blev afholdt d. 17/4.

Her blev to bestyrelsesmedlemmer genvalgt: Anita Ågerup Jervelund og Jacqueline Levin, og Thomas Troelsgård blev genvalgt som suppleant.

Revisor og revisorsuppleant (Christian Becker-Christensen og Pernille Neergaard-Dibbern) blev ligeledes genvalgt.

Under evt. var der en diskussion om hvordan vi får medlemstallet til at stige. Forslag var at udbrede kendskabet blandt kolleger, at afholde medlemsmøder andre steder end i København og at prøve at få mere medieomtale. Vi håber at medlemmerne har udbredt kendskabet blandt kolleger i det forløbne år, men det er hverken lykkedes bestyrelsen at afholde et medlemsmøde uden for København eller at få nogen større medieomtale.

LEDA-Nyt

LEDA-Nyt er udkommet to gange i perioden, nr. 56 i december 2013 (37 sider + appendiks) og nr. 57 i april 2014 (33 sider).

Det er hovedsageligt Sussi Olsen med assistance af Anita Ågerup Jervelund og Merete Korvenius Jørgensen der har stået for det redaktionelle arbejde.

Hjemmeside

Arbejdet med hjemmesiden varetages af Lena Wienecke Andersen. I år har den største indsats været omtalen af jubilæet med alle de flotte fotos, som var taget af Lena selv og af Christian Wind Nielsen, som velvilligt stillede sine billeder til rådighed.

Medlemstal

Foreningen havde ca. 75 medlemmer i 2013. I 2013 har 3 medlemmer givet besked om at de ikke længere ønskede at være medlem, og mere end 10 personer har undladt at betale kontingentet – og det til trods for at kassereren har været bedre til at sende rykkere ud i år end i 2012 (der var travlt med RO i 2012). Vi bliver nødt til at opgive en del af de ikkebetalende medlemmer – mange af dem har ikke betalt i 2 år eller mere.

Vi har fået 5 nye medlemmer (men 2 af dem har allerede her i 2014 meddelt at de ikke ønsker at være medlem alligevel). Så vi skal være bedre til at udbrede kendskabet til vores møder og vores forening generelt.

Økonomi

Kontingentet har været 125 kr. siden 2000, og bestyrelsen foreslår at det fortsætter uændret. I år har foreningen et driftsoverskud på 4.551 kr. (2012: overskud på 1.500 kr.), men 2.324 kr. er overskud fra jubilæet (dvs. sponsoringe som ikke er blevet brugt). Der er altså et reelt overskud på 2.227 kr., og det er endnu mere end sidste år. Det er især udsendelsen af LEDA-Nyt pr. mail der sørger for dette overskud. Vi har i det forløbne år fortsat sparet på udgifterne til kage på medlemsmøderne. Men vi mister fortsat medlemmer, og dermed går indtægterne ned.

Moths Ordbog før og nu

En ordbogsartikels rejse gennem fem århundreder

Af Thomas Troelsgård

Matthias Moth (1649-1719) skulle egentlig have virket som læge ligesom sin far, og var færdiguddannet, da han midt i 1670'erne – som en sidegevinst til Christian V's forhold til Sophie Amalie, Moths lillesøster – fik mulighed for at foretage et sporskifte til en langt mere indflydelsesrig karriere i centraladministrationen.

Moth brændte tidligt for ideen om en stor, moderne dansk ordbog, og omkring 1686 gik han i gang med arbejdet. Få år senere foranstaltede han en indsamling af ord, især hentet fra almindelige menneskers daglige talesprog. Moth var i disse år embedsmand på absolut topplan – bl.a. etatsråd og senere gehejmeråd – og ordbogsarbejdet begyndte således som et ambitiøst hobbyprojekt. Ved kongens død i 1699 var det forbi med embedsmandskarrieren, og Moth kunne intensivere arbejdet på ordbogen. Han nåede at redigere det enorme materiale i flere omgange; sidsteredaktionen, som er tæt på at være trykklar, omfatter mere end 100.000 lemmaer, inkl. flerordsforbindelser. Ordbogen er aldrig blevet trykt, men i 2013 udgav DSL en onlineversion, mothsordbog.dk.

På mothsordbog.dk findes ud over selve ordbogen – der både kan ses i en digitaliseret udgave og som billedfiler med gengivelse af håndskriftet – en omfangsrig oversigt over Moth-relateret litteratur, hvoraf en stor del frit kan downloades fra hjemmesiden. Hjemmesiden rummer desuden en række tekster om ordbogen skrevet direkte til mothsordbog.dk.

Ved et LEDA-foredrag i efteråret 2014 beskrev Marita Akhøj Nielsen og jeg Moths værk og dets videre skæbne gennem afskrift, indtastning og netpublicering. Vi kom desuden ind på det efterfølgende arbejde med en mere detaljeret opmærkning af materialet, og med linkning fra den digitale artikel til originalartiklen i Moths håndskrift. Her vil jeg følge en enkelt artikel på dens rejse gennem århundrederne: fra første kladde udarbejdet kort efter 1700 over sidsteredaktionen fra 1715 og DSL's afskrift i årene 1944-51, til digitaliseringen og netpubliceringen i 2012-14.

Kladde, 1700-1708

Forud for ordbogens sidste redaktion, der blev afsluttet omkring 1717, går en række forskellige versioner af ordbogsartiklerne, fra noter og forarbejder til kladde og prøvetryk. Typer og antal af bevarede håndskrifter varierer meget for de forskellige dele af materialet, bl.a. som resultat af en omstrukturering fra ét samlet værk til en opdeling i ordbog og leksikon, og – ikke mindst – fordi nogle af sidsteredaktionens bind brændte under Københavns bombardement i 1807.

Som gennemgående eksempel i denne artikel har jeg tilfældigt valgt verbet *balbere* (= barbere). Første nedslag er kladden, der for bogstav b's vedkommende er fra en gang i perioden 1700-1702. Fig. 1 viser artiklen som den ser ud i kladden. Teksten lyder:

Balbere /at/ p. ieg vi balberer. i. ieg vi balberede. par balberedt. pas. balberes, balberedes, er balberedt. Er af tydsk, bemerker at rage skeg af. Tondere Cic.

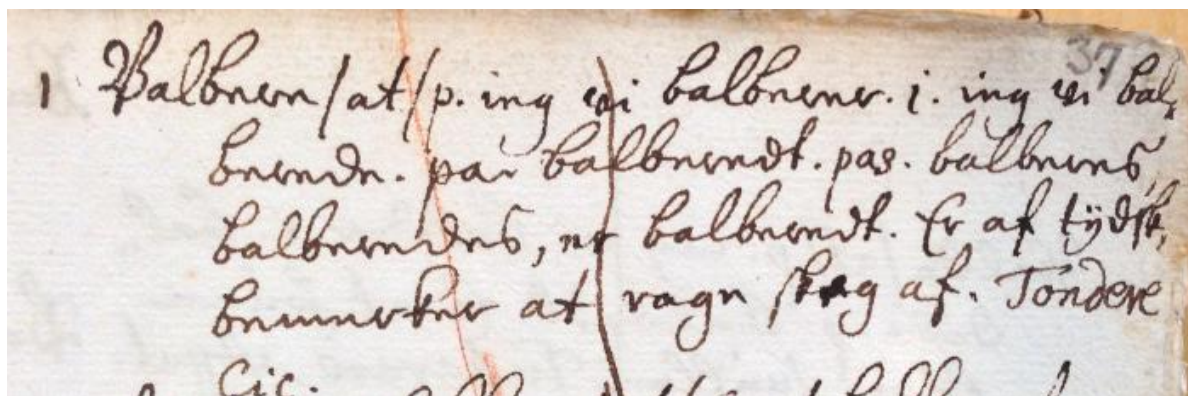

Fig. 1. Fra kladdebind til Moths ordbog. Foto: Det Kongelige Bibliotek.

Sidste redaktion, 1712-1718

Fra kladde til sidsteredaktion er der sket en del ændringer:

- Bøjningsformerne *balbêrte*, *balbêrt* og *balbêrtes* er tilføjet.
- Den etymologiske oplysning er udgået.
- Definitionen er strammet op fra *bemerker at rage skeg af* til *er at rage skeg af*.
- Den latinske ækvivalent er blevet tilføjet objektet *barbam*.
- Der er tilføjet en overført betydning, 'snyde': *besnelle*, *bedrage*, *narre*, med to sætningseksempler (og tilhørende latinske ækvivalenter med kildeangivelser).

Den færdige artikel (som også er udgangspunkt for afskrift og digitalisering) er gengivet i fig. 2.

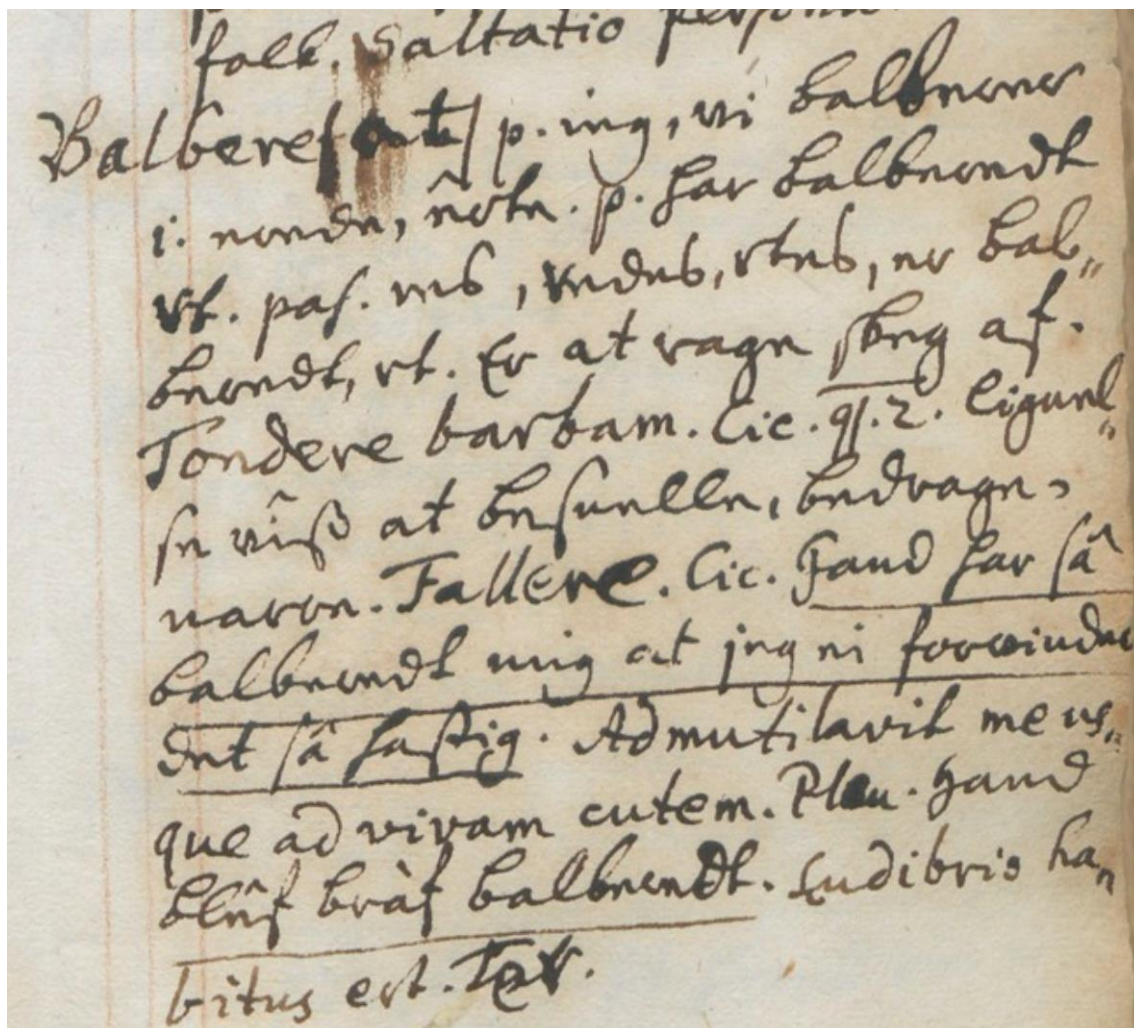

Fig. 2. Fra sidstereaktionen af Moths ordbog. Foto: Det Kongelige Bibliotek.

DSL-afskrift, 1944-1951

Moth-artiklernes første skridt på vej mod nutiden er en afskrift af sidstereaktionen – et projekt der blev igangsat af DSL under besættelsen, med støtte dels fra Carlsbergfondet, dels fra en særlig pulje under Arbejds- og Socialministeriet.

I afskriften er der oplysninger om sideskift og -tal i den håndskrevne original, og Moths egne rettelser i originalen er registreret i margenen, se fig. 3.

Afskriften er foretaget i hånden, men i kraft af den tydelige og ensartede skrift, og ikke mindst af det store arbejde der er lagt i entydiggørelse af rettelser, tilføjelser osv., giver den en væsentlig nemmere adgang til værket - hvis man blot går efter indholdet, naturligvis.

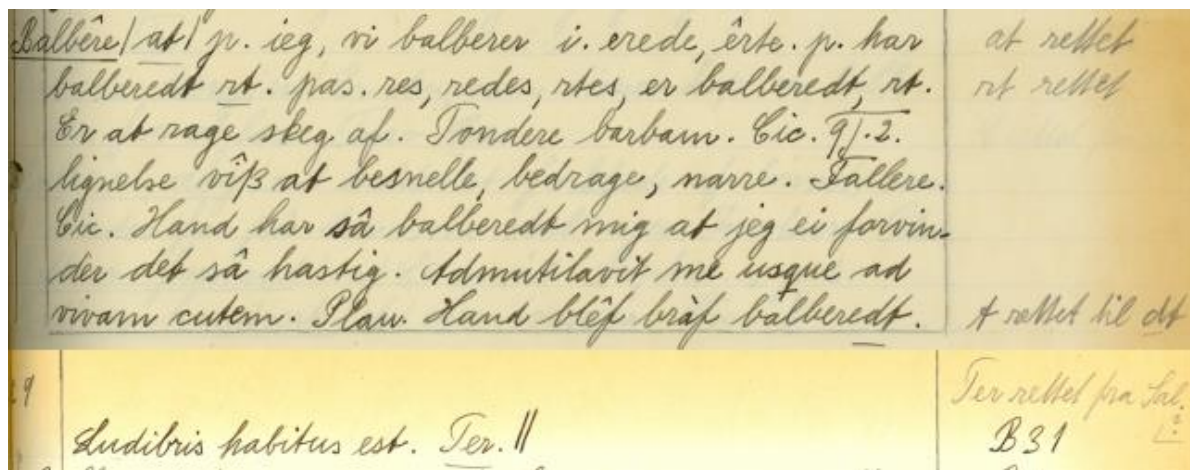

Fig. 3. Fra DSL's afskrift af Moths ordbog.

Digitalisering, 2012

Ved digitaliseringen af Moths ordbog var indtastning eneste mulighed, da både original og afskrift jo er håndskrevne og ikke egnede til automatisk karaktergenkendelse. For at kunne gennemføre et så voluminøst projekt på relativt kort tid valgtes DSL-afskriften som udgangspunkt, hvorved man med tilbagevirkende kraft kunne overlade det palæografiske analysearbejde til en tidligere generations eksperter. Desuden fastlagdes en simpel datastruktur, med fokus på at isolere opslagsord og latinske ækvivalenter/citater fra den øvrige tekst. Strukturen – endnu engang med *balbère* som eksempel – fremgår af fig. 4.

Opslagsord:	Balbère
Brødtekst:	/at/ p. ieg, vi balberer i. erede, êrte. p. har balberedt rt. pas. res, redes, rtes, er balberedt, rt. Er at rage skeg af.
Latin:	Tondere barbam. Cic.
Brødtekst:	¶. 2. lignelse vîß at besnelle, bedrages, narre.
Latin:	Fallere. Cic.
Brødtekst:	Hand har så balberedt mig at jeg ei forvinder det så hastig.
Latin:	Admutilavit me usque ad vivam cutem. Plau.
Brødtekst:	Hand blêf brâf balberedt.
Latin:	Ludibris habitus est. Ter. //

Fig. 4. Moth-data, struktureret som ved indtastningen i 2012.

Den opmærksomme læser bemærker muligvis her at et lille passiv-s har sneget sig ind i *bedrages* i betydning 2. Det er en af de mange mindre tastefejl der må være prisen for manuelt at digitalisere et værk af et omfang som Moths ordbog. Tastefejl af denne type rettes løbende i DSL's Moth-base, se fx hvordan den indtastede udgaves *Balbère* (opslagsordet) er tilbageført til *Balbère* i netudgaven (se nedenfor).

Netpublicering, 2013 (2. udgave 2014)

Med digitaliseringen fik DSL endelig mulighed for at publicere Moths ordbog – 300 år efter den var færdigskrevet. I netudgaven signaleres de forskellige oplysningstyper der blev isoleret ved indtastningen: opslagsord (med rødt), latinske ækvivalenter (i kursiv) og øvrig

tekst (i ordinær skrift). Herudover er der bl.a. tilføjet pop op-bokse med udfoldet visning af de fleste forkortelser for forfattere og bøjningskategorier, så man fx kan se om et *p.* skal læses *præsens*, *perfekt* eller *passiv*. Fig. 5. viser eksempelartiklen som den ser ud i netudgaven.

Ud over ordbogsdata indeholder netudgaven naturligvis en søgefunktion, der i forhold til søgefunktionen i de nyere ordbøger på ordnet.dk (fx ODS og DDO) er udvidet, så der tages hensyn til Moths stavemåde; brugeren bliver således ofte hjulpet på vej, også selvom der søges på moderne dansk. Desuden arbejdes der på en udvidelse af søgefunktionen, der muliggør fuldtekstssøgning i brødtekst og latinske ækvivalenter.

Endelig er der i hver artikel linket til den/de tilhørende indscannede side(r) fra Moths sidste redaktion af ordbogen.

Balbêre /at/ *p.* ieg, vi balberer *i.* erede, êrte. *p.* har balberedt
rt. *pas.* res, redes, rtes, er balberedt, rt. Er at rage skeg af.
Tondere barbam. Cic.

¶. 2. lignelse við at besnelle, bedrages, narre.
Fallere. Cic.

Hand har så balberedt mig at jeg ei forvinder det så hastig.
Admutlavit me usque ad vivam cutem. Plau.

Hand blêf brâf balberedt.
Ludibris habitus est. Ter. //

Rapportér et problem fra Moths Ordbog. *Verbalordbogen, se håndskrift*

Fig. 5. Fra hjemmesiden mothsordbog.dk

Efterfølgende opmærkning, 2014-2015

Sideløbende med videreudviklingen af netudgaven er der blevet foretaget en mere detaljeret opmærkning af ordbogsdata. Det primære formål har været at levere data til netudgavens visning af forkortelser og linkning til originaler, men derudover er der i et vist omfang isoleret en lang række oplysninger – en berigelse der øger mulighederne for fremtidig anvendelse af ordbogen. Der er ikke tale om en fuldt udviklet artikelstruktur, men i første omgang blot om en foreløbig indkredsning af de forskellige oplysningstyper. I eksemplet (fig. 6) ses således hvordan fx ordklasse, bøjningsformer og definitioner er opmærket.

dansk:
opslag: Balbêre
ordklasse: at
bøjningSpec:
 spec: p. {præsens}
 spec: ieg, vi
bøjning: balberer
bøjningSpec:
 spec: i. {imperfekt}
bøjning: erede,
bøjning: êrte.
bøjningSpec:
 spec: p. {perfekt}
hjælpevb.: har
bøjning: balberedt
bøjning: rt.
bøjningSpec:
 spec: pas. {passiv}
bøjning: res,
bøjning: redes,
bøjning: rtes,
hjælpevb.: er
bøjning: balberedt,
bøjning: rt.
betydning: Er at rage skeg af.
latin:
opslag: Tondere barbam. [forf.: Cic. {Cicero}]
blok:
blokhoved: ¶. 2.
betydning: lignelse víß at besnelle, bedrages, narre.
latin:
opslag: Fallere. [forf.: Cic. {Cicero}]
blok:
konstruktion: Hand har så balberedt mig at jeg ei
 forvinder det så hastig.
latin:
opslag: Admutilavit me usque ad vivam cutem.
 [forf.: Plau. {Plautus}]
blok:
konstruktion: Hand blêf brâf balberedt.
latin:
opslag: Ludibris habitus est. [forf.: Ter. {Terents}] //
diqital: B 031

Fig. 6. Moth-data med efterfølgende finere opmærkning.

Fremtidig udnyttelse af materialet

Den digitale udgave af Moths ordbog giver brugeren et enestående kig ind i sprog- og samfundsforholdene omkring år 1700. De bagvedliggende ordbogsdata muliggør mere detaljeret søgning i og visning af ordbogsartiklerne i mulige kommende netudgaver. Desuden kan de opmærkede data fra Moths ordbog blive en vigtig resurse i DSL's arbejde med at sammenkæde danske tekster fra forskellige perioder med relevante oplysninger (fx ordbogsforklaringer eller realkommentarer) om sprog og samfund.

Vil du vide mere om Moths ordbog? besøg mothsordbog.dk

Thomas Troelsgaard
 seniorredaktør
 Det Danske Sprog- og Litteraturselskab
 tt@dsl.dk

Kend din leksikograf! – Sanni Nimb

I dette nummer har vi henvendt os til en leksikograf der har været meget eksponeret i medierne i den sidste tid. LEDA-Nyt vil naturligvis gerne være med på beatet, så hermed giver vi ordet til hovedredaktøren af Begrebsordbogen, Sanni Nimb.

Hvornår og hvordan kom du til at arbejde med faget?

Jeg blev som nyuddannet ansat på Det Danske Sprog- og Litteraturselskab som redaktør ved Den Danske Ordbog. Der var brug for en bred vifte af lingvister og sproguddannede, og vi var mange nyansatte fra fremmedsprogsfagene. Selv om jeg ikke havde tænkt specielt i leksikografiske baner under studiet, var jeg allerede lidt på vej i den retning efter at have arbejdet som studentermedhjælper på Center for Sprogteknologi.

Hvad kan du lide ved leksikografi?

Alle de forbindelser der findes fra det ene ord til det næste. Valensmønstre, orddannelser, kollokationer, semantiske relationer og at prøve at beskrive dem på en systematisk måde. Og at der lige meget hvor meget man synes man har lavet et godt system, altid er sjove, overraskende undtagelser. Og så kan jeg rigtig godt lide at leksikografiske projekter, i hvert fald projekter af en størrelse som dem jeg selv har deltaget i, kræver samarbejde hvor mange spidskompetencer er påkrævet, og hvor man kan supplere hinanden.

Hvad bryder du dig ikke om ved feltet?

At det er så svært at acceptere og forstå hvor stort et arbejde det egentlig er at dække et sprogs ordforråd – for omverdenen, men egentlig også for leksikograferne selv. Inden man er helt igennem, er de første beskrivelser allerede forældede fordi sproget har udviklet sig, eller de erfaringer man har gjort sig undervejs, gør at man ville have lavet den første del af arbejdet helt anderledes. Og så bryder jeg mig heller ikke om fortabelse i detaljer på bekostning af overblikket, som der nogle gange kan være en tendens til. Leksikografer er jo typisk gode netop til detaljer, hvilket bestemt ikke skal underkendes, man skal bare være klar over at selve dækningsgraden samt aktualiteten af beskrivelserne også er meget afgørende for hvor vellykket resultatet bliver.

Har du nogen leksikografiske kæpheste?

Det må vel være at korpusundersøgelser er meget afgørende så ordbogsbeskrivelserne ikke bliver for subjektive.

Hvad er du mest stolt af at have lavet?

Begrebsordbogen, som lige er udkommet. Det var et nærmest uoverkommeligt arbejde, hvor alt kunne diskuteres, og jeg er stadig i tvivl hver gang jeg ser ned over siderne: står ordene nu i den bedste rækkefølge? Skulle det udtryk ikke hellere stå i et andet afsnit? Og så var det umuligt ikke at være subjektiv selv om jeg synes det er så vigtigt netop at undgå det. Og man var ikke engang klar over at man var det når ens grupperinger måske blev kritiseret fordi éns kategorisering af verden er helt grundlæggende for den måde man tænker på. Men jeg er også utroligt stolt over at have været med til at lave Den Danske Ordbog og DanNet (det danske WordNet).

Hvad er din største bommert?

Alle nyansatte på Den Danske Ordbog skulle prøve at beskrive en række nøje udvalgte ord for at komme rundt om lidt forskellige leksikografiske udfordringer inden de blev sluppet løs for alvor, og jeg troede at øvelsen bl.a. gik ud på at 'opdage' at *røvpuler* naturligvis ikke skulle med i ordbogen. Jeg kan huske at sagens alvor virkelig gik op for mig da jeg indså at jeg rent faktisk forventedes at beskrive nøjagtigt hvad ordet betød. Eller måske var det da jeg efter længere tids ansættelse beskrev ordet *rutebil* som 'bus ude på landet' på trods af min viden om at man selvfølgelig skulle lave definitioner objektive og undgå subjektive vendinger. Det grinede de andre (især jyderne) meget af på ordbogsredaktionen – jeg er selv fra København.

Fortæl en god leksikografisk anekdote

Dem har vi mange af fra tiden på Den Danske Ordbogs redaktion. Vi undersøgte ordene statistisk og skulle så beskrive typiske samforekomster ved ordene, fx de mest almindelige kerneled til adjektiverne. For *glatbarberet* var det både *isse* og *fisse*, og vi overvejede næsten seriøst (☺) at skrive *glatbarberet (f)isse* for at spare plads i bogen. Og vi undlod at angive *kælling* som typisk samforekomst i artiklen *hysterisk* – og for den sags skyld *tørstig* i artiklen *svensker* – fordi vi ikke ville viderebringe alt for politisk ukorrekte vendinger, selv om det jo på en måde gik imod den videnskabelige sandhed. Der var en del fokus på kønsstereotyper og politisk korrekthed på redaktionen på det tidspunkt fordi Jann Scheuer havde skrevet artiklen 'Hans hustru og hendes bryster' (MUDS 5 1994: http://muds.dk/rapporter/MUDS_5.pdf). Der påviste han de statistiske forskelle der var i Den Danske Ordbogs korpus (Korpus90) mht. hvilke ord, især substantiver, der stod efter *hans*, henholdsvis *hendes*. Fx *hans værker/indsats/ideer/kontor/firma/medarbejdere*, og *hendes forældre/børn/krop/ansigt/veninder*.

	HANS	Klasse	T-score	HENDES	Klasse	T-score
1	sønner	s	8.25	hår	s	-9.27
2	brødre	s	7.61	øjne	s	-8.86
3	værker	s	7.29	mor	s	-8.05
4	mænd	s	7.29	kinder	s	-7.55
5	opfattelse	s	6.81	krop	s	-7.36
6	politiske	adj	6.77	stemme	s	-7.21
7	død	s	6.55	forældre	s	-6.92
8	kolleger	s	6.53	far	s	-6.91
9	venner	s	6.13	ben	s	-6.61
10	billeder	s	6.06	ansigt	s	-5.96
11	eller	kon	6.05	hud	s	-5.47
12	parti	s	6.04	skød	s	-5.38
13	regering	s	5.99	veninder	s	-5.16
14	musik	s	5.9	lille	adj	-5.07
15	tilhængere	s	5.62	lår	s	-5.06
16	politik	s	5.46	trusser	s	-4.55
17	egen	adj	5.36	smil	s	-4.42
18	film	s	5.31	mund	s	-4.39
19	kammerat	s	5.28	veninde	s	-4.30
20	indsats	s	5.28	taske	s	-4.26
21	kontor	s	5.20	læge	s	-4.22
22	ideer	s	5.18	bluse	s	-4.14
23	trofasthed	s	5.17	børn	s	-4.12
24	firma	s	5.11	varme	adj	-4.01
25	eget	adj	5.07	søstre	s	-4.00
26	tid	s	4.97	dør	s	-3.91
27	værk	s	4.93	hånd	s	-3.90
28	produktion	s	4.91	ældste	adj	-3.78
29	afgang	s	4.78	barn	s	-3.76
30	land	s	4.75	hvide	adj	-3.43
31	medarbejderes		4.66	hals	s	-3.43
32	styre	s	4.57	latter	s	-3.42

Der er ikke tale om en blot og bar undersøgelse af frekvens. Et ord figurerer ikke i listen til venstre fordi det **hyppigt** optræder efter *hans*, men fordi det **signifikant** optræder **hyppigere** efter *hans* end efter *hendes*. Og omvendt.

Fig. 1. Jann Scheuer: 'Hans hustru og hendes bryster

Nogle fra Kvinfol (DSL's naboer i Fiske/KB) mente at det stereotype billede af kønnene som man kunne udlede på den måde, måtte skyldes at vores korpustekster ikke i tilstrækkelig grad afspejlede kvinders syn på verden, men kun mænds, men da vi lavede en undersøgelse på den tredjedel af teksterne der var skrevet af kvinder, viste det sig faktisk at resultatet var endnu mere stereotypt. Men det er da en interessant problemstilling når man har sat sig for at være deskriptiv i sit leksikografiske arbejde. Og personligt husker jeg faktisk ikke rigtig andre tilfælde end de nævnte udeladelser, så den deskriptive fremgangsmåde var – og er stadig – helt klart det absolut vigtigste princip i Den Danske Ordbog.

Beskriv en typisk leksikografisk arbejdsdag/arbejdsproces for dig

Jeg sidder langt det meste af tiden og skriver ordbogsartikler i iLEX, i de senere år i form af afsnit i begrebsordbogen, men også artikler til Den Danske Ordbog. Jeg er også med i forskellige forskningsprojekter i samarbejde med Københavns Universitet, så der er perioder

hvor jeg skriver videnskabelige artikler eller annoterer korpustekster med forskellige oplysninger til brug for nogle forsøg med automatisk opmærkning. Det sidste halve år har været ret usædvanligt fordi begrebsordbogen er udkommet. Der er gået en del tid med den fysiske bog, korrekturlæsning osv., og med lanceringen af den.

Hvilket opslagsværk kan du ikke undvære?

Den Danske Ordbog, Retskrivningsordbogen og så ODS, selvfølgelig. Jeg konsulterer også Oxford English Dictionary i mange tilfælde.

Har du en leksikografisk våd drøm?

Jeg vil gerne se tæt ved alle betydninger i Den Danske Ordbog medtaget i Den Danske Begrebsordbog, og også meget gerne i DanNet (det danske WordNet), sådan at man kan komme fra et opslagsord i en hvilken som helst af de tre ordbøger og direkte over i de to andre. Det ville være et fantastisk digitalt opslagsværk at kunne gå fra en semasiologisk beskrivelse til de onomasiologiske og tematiske beskrivelser og tilbage igen. DanNet ville på den måde vokse til dobbelt størrelse og få en rigtig god dækningsgrad til anvendelse i sprogteknologi. Vi er faktisk meget heldige i Danmark at have så tæt forbundne ordbogsressourcer med udgangspunkt i den samme betydningsinddeling, nemlig den der er beskrevet i Den Danske Ordbog. Det kan anvendes i mange sammenhænge.

Og en udvidelse af Den Danske Ordbog med oplysninger om beslægtede ord fra begrebsordbogen er også et stort ønske. Særligt i en app forestiller jeg mig at det vil være yderst anvendeligt at kunne klikke sig rundt fra det ene ord til det næste.

Og så drømmer jeg ligesom resten af DSL's leksikografer om at få hægtet både de ældre og de moderne ordbøger som DSL har udarbejdet, sammen så man kan få 'hele historien' om det ord man slår op, og måske endda nogle tematiske inddelinger af det ældre ordforråd.

Sanni Nimb
seniorredaktør
Det Danske Sprog- og Litteraturselskab
sn@dsl.dk

Nye ordbøger 2014

Af Merete K. Jørgensen

Billedordbog. Lær ord på engelsk af Inger Tobiasen. Klematis, 2014

Dansk-litauisk ordbog (Danu-lietuviu kalbu žodynas) af Indre Løvheim Pedersen. 1. udgave. Herning, Special-Pædagogisk Forlag, 2014

Dansk-Polsk ordbog (Słownik dúnsko-polski) af Lise Bostrup, Jósef Jarosz, Katarzyna Streík. 1. udgave. Vanløse, Bostrup, 2014

Dansk-russisk ordbog (Datsko-russkij slovar) af Lise Bostrup et al. 2. udgave. Vanløse, 2014

Esperanto-dansk ordbog af Preben Bagger, redaktører: Jacob Nordfalk, Peter Weide, Jytte Sunekær. 1. udgave. Esperantoforeningen for Danmark, 2014

Gade/dansk ordbog. En håndbog i ghettodansk af Tobias Cadin Borup, Ali Sufi. 1. udgave. København, People's Press, 2014

Kulinarisk ordbog (fransk dansk – dansk fransk) af Marianne R. Schmidt, Lisbeth Østergaard. 1. udgave. Aarhus 2014

Min bedste billedordbog af Kirsten Schlag, Lena Lamberth. Esbjerg, Lamberth, 2014

Min første billedordbog af Séverine Cordier, oversat af Birgitte Qvint. 1. udgave. København, Carlsen, 2014

Min første ordbog af Felicity Brooks, oversat af Gitte Ladefoged. 1. udgave. København, Carlsen, 2014

Min første røde ordbog, tysk-dansk, dansk-tysk (Gyldendals røde ordbøger). 2. udgave. København, Gyldendal, 2014

Moths Ordbog, ved Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. 2. netudgave <http://mothsordbog.dk>, også som app, 2014

Opgave-ordbog for sprogører. Et materiale til opbygning af et godt ordforråd i dansk-, special- og tosprogsundervisningen af Marianne Pedersen. Lunderskov 2014

Retskrivningsordbøger gennem tiden, Dansk Sprognævn <http://rohist.dsn.dk>, 2014

Rumænsk-dansk ordbog (Dictionar român-danez) af Nicolae Matei et al. 2. udgave. Hinnerup, Eksperimental, 2014

Thai-dansk ordbog af Donald Shaw, Suphat Sukamolson, Aruntida Srisopha, Inger Mølbak. 2. udgave. Herning, Special-pædagogisk forlag, 2014

Merete K. Jørgensen

seniorredaktør

Det Danske Sprog- og Litteraturselskab

mkj@dsl.dk

eLex 2015

**electronic lexicography in the 21st century:
Linking lexical data in the digital age**

The fourth biennial conference on electronic lexicography, eLex 2015, will take place in Herstmonceux Castle in Sussex, United Kingdom, from **11-13 August 2015**.

In today's knowledge and information society the lexicographic landscape is more heterogeneous than ever. Can stand-alone resources compete with multifunctional, multilingual lexicographic portals and web services, customized to the preferences and profile of individual users? This issue creates the need for elaboration of new methods and standards for linking different kinds of mono- and multilingual lexical data into bigger enriched resources. The conference aims to reflect on strategies for structured dynamic presentation of linked lexical data in modern lexicographic resources. In addition to the user perspective it is important to focus also on lexicographers' needs in connection with lexicographic data acquisition and processing. Dictionary Writing Systems (DWSs) which are linked to different internet resources and Corpus Query Systems are an additional aspect of the theme.

eLex 2015 organising committee

[Go to website](#)

NODALIDA 2015

20th Nordic Conference of Computational Linguistics

The Northern European Association for Language Technology ([NEALT](#)) welcomes you to the 20th Nordic Conference of Computational Linguistics ([NODALIDA 2015](#)), May 11–13, 2015 in Vilnius, Lithuania.

Monday, May 11, 2015: Pre-Conference Workshops

Tuesday & Wednesday, May 12 & 13, 2015: Main Conference

[Go to website](#)